

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Андрієвського Тимура Григоровича
«Гібридна війна у політичному процесі: особливості проявів та засоби
протидії»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 – політологія (05 – Соціальні та поведінкові
науки)

З часів закінчення Другої світової війни збройні конфлікти зазнають змін. У 2014 році Україна, як і більшість демократичного світу, виявились неготовими до конфлікту нового типу – до гібридної війни. Асиметричність практик, що притаманні цьому типу конфлікту, змушує вдатися до пошуку нових моделей протидії загрозам і формування нових стратегій – в першу чергу в політичній площині.

Важливим доробком у напрямку пошуку нових підходів протидії загрозам, що продукуються державою-агресором в умовах російсько-української гібридної війни, є робота Андрієвського Тимура Григоровича.

Проаналізувавши актуальність проблематики та наявні теоретико-методологічні підходи до предмета дослідження, автор визначив ключові питання та поняття, навколо яких зосередив своє дослідження. Тому структура роботи побудована достатньо логічно, а кожен із розділів завершується обґрунтованими висновками та відповідними посиланнями у тексті.

Одним із важливих здобутків роботи варто відзначити логічний підхід до концептуалізації поняття «гібридна війна». Автор визначає дане поняття як збройний конфлікт між державами, або між державою та недержавним утворенням, в якому один суб'єкт здійснює по відношенню до іншого суб'єкта пряму агресію із прихованим застосуванням своїх збройних сил або опосередковано через інших суб'єктів, організацій, утворень із комплексним застосуванням політичних, економічних, інформаційних та інших невійськових заходів, реалізованих з опорою на військову силу, а також терористичні,

диверсійні, підривні та кримінальні технології, що в комплексі застосовуються з метою позбавлення протиборчої сторони фактичного суверенітету як для захоплення території, так і без захоплення всієї території держави, але з утворенням штучних центрів впливу на внутрішню та зовнішню політику жертви (с. 83). Окремо слід відмітити комплексний підхід у формуванні автором запропонованого поняття, де автор комплексно охоплює суб'єктний склад учасників, стратегію гібридної війни, комплекс методів, мету гібридної війни та бажаний результат для агресора. Ці елементи розкриті в наступних розділах дослідження, де автор здійснює більш глибокий аналіз та наводить достатні аргументи на підтвердження своєї гіпотези.

Дискусійним, втім не менш цікавим і аргументованим питанням є позиція автора щодо типологізації гібридної війни як явища. Пропозиція автора вважати гібридну війну терміном перехідного етапу, який більше вказує на технологічні зміни у процесі протистояння воюючих сторін, ніж на окрему форму чи тип війни, обґрунтовується відсутністю достатньої нормативної бази, яка б дозволила прирівняти «гібридну» агресію до конвенційної. Втім, посилаючись на ідеологів та теоретиків концепції гібридної війни, автор наводить логічний аргумент, що поєднання традиційних і гібридних методів є характерною рисою будь-якого сучасного збройного конфлікту. Характерно, що класичні бойові вже не можуть реалізовуватись без гібридних методів, і ця тенденція до збільшення «нетрадиційних» заходів буде збільшуватись (с. 83). Відповідно, існує достатня ймовірність того, що без повного нормативного врегулювання «гібридних» аспектів ведення бойових дій, гібридна війна повністю поглине концепт «війни» в класичному його розумінні (с.86).

Варто зазначити, що в запропонованій праці автор обрав доволі широке поле наукового пошуку, намагаючись охопити як питання статусу гібридної війни, її місця та значення в політологічному дискурсі, так і вдався до суттєвого аналізу методологічних підходів становлення практик ведення гібридної війни. З цією метою автор здійснив історико-політичний та політико-правовий аналіз становлення російської моделі ведення асиметричної війни, що надало змогу виокремити один з ключових елементів в методиці ведення гібридної війни, а

саме стратегічну парадигму прихованості, яку автор визначає як здійснення прямої агресії із прихованим застосуванням різних сил з метою уникнення відповідальності за розв'язання конфлікту, в тому числі шляхом формальної або фіктивної зміни суб'єктного складу сторін конфлікту, та позиціонування суб'єкта агресії (агресора) «третьою стороною», а самого конфлікту, зазвичай, як внутрішнього всередині об'єкта агресії (жертви) (с. 134).

Враховуючи вищевикладене, цілком логічним вбачається спроба автора здійснити моделювання російсько-української гібридної війни, для чого автор вдався до аналізу сучасного політологічного дискурсу в частині періодизації триваючого конфлікту. Отримані напрацювання дозволили сформулювати власну модель російсько-української гібридної війни як цілісної системи взаємовідносин в умовах конфлікту (с. 174).

Варто зазначити, що обраний автором підхід вироблення практичних рекомендацій щодо протидії гібридним загрозам з боку агресора стосується доволі широкої та мало описаної в сучасному науковому дискурсі теми соціо-гуманітарної політики, відповідно, пропозиції автора щодо впровадження доктрини гуманітарної безпеки та політики культурної безпеки як складової вищевказаної доктрини (с. 209) можуть підсилити політико-правовий дискурс.

Відповідно, завершується робота змістовними та самостійними висновками, у яких підбито підсумки основних результатів дослідження. Вони є достатньо обґрунтованими та мають високу наукову цінність, а пропозиції мають практичну значущість та можуть бути корисними у процесі захисту національних інтересів України заради стабільності політичної системи.

В той же час, попри відзначені вище притаманні позитивні риси дисертаційного дослідження, слід зазначити наступні дискусійні положення та зауваження:

По-перше, пропозиція автора використовувати єдиний категоріальний апарат для визначення агресії РФ проти України як «гібридна війна», залишаючи за дужками інші наукові визначення (нелінійна війна, війна нового типу, асиметрична війна тощо) в контексті з твердженням автора про все більше

тяжіння традиційних конфліктів до гібридних, здається нелогічним. Вбачається, що для формування дипломатичних і політичних об'єднаних зусиль для протидії російській агресії в політичному дискурсі доцільно називати агресію РФ «війною» як такою, або ж (в контексті чинного міжнародно-правового категоріального апарату) – міжнародним збройним конфліктом.

По-друге, аналізуючи науковий дискурс та наукову дискусію щодо підходів до визначення гібридної війни, у першому розділі запропонованої роботи автор переходить до дослідження історичних, стратегічних та методологічних підходів формування російської доктрини гібридної війни. Тим самим автор залишає за межами свого дослідження інші конфлікти, які гіпотетично можуть мати ознаки гібридності (наприклад, Югославські війни). Це, в свою чергу, може в майбутньому утворювати певні прогалини під час кваліфікації та класифікації тих чи інших конфліктів як гібридних.

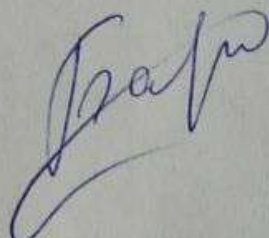
По-третє, описані в підрозділі 3.2. критерії стабільності політичної системи держави, яка чинить опір гібридній агресії, недостатньо широко розкриті в подальшому. Так, автор фокусується на соціо-гуманітарній складовій, і мало приділив увагу іншим безпековим сферам, як, наприклад, стану розвитку сил оборони держави, діяльності правоохоронних органів, боротьбі з корупцією, тероризмом тощо.

По-четверте, дискусійним є твердження автора про конструкт «української російської мови». Враховуючи резонанс, який нещодавно спричинила подібна заява в побутовому і політологічному дискурсах, дане питання потребує додаткових фахових обговорень. Дійсно, «українську російську» було в 2019 р. запропоновано західним дослідником Т. Снайдером, втім, позиція українського мовного омбудсмена ґрунтується на протилежній позиції, що кодифікатором російської мови у світі є Російська Федерація. Відповідно, таке явище як кодифікація російської мови в Україні може стати неможливим та не призведе до бажаного позитивного результату в умовах протистояння України та РФ.

Разом із тим, висловлені зауваження не зменшують наукової цінності дисертаційного дослідження Т. Г. Андрієвського і суттєво не впливають на позитивну оцінку дослідження в цілому.

Вище зазначене дає підставу стверджувати, що дисертаційне дослідження Андрієвського Т.Г., подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 – Політологія є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке відповідає всім встановленим вимогам щодо захисту дисертаційних робіт, в тому числі вимогам постанови Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», а його автор Андрієвський Т.Г. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – Політологія.

Офіційний опонент:
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології
філософського факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

О. В. Батрименко

Підпис з-с. 1. 2021
Вчений секретар НДЧ
КАРАУЛЬНА Н. В.
15.04. 2021р.

